

Verkennen en wennen: de eerste weken op school

Suggesties om kleuters te laten wennen na de zomervakantie

Bij wennen denk je in eerste instantie aan kleuters die voor het eerst naar school gaan. Maar eigenlijk moeten na de vakantie alle kleuters (weer) wennen. Regels en routines zijn weggezaakt en nieuwe kinderen die erbij komen, maken de groep minder vertrouwd dan voor de vakantie. Ook leerkrachten en ouders moeten weer wennen. Voor de leerkracht een nieuwe klas met nieuwe kleuters en voor de ouders een nieuwe klas met een nieuwe leerkracht.

Verkennen en wennen aan het begin van het schooljaar vraagt om investering door de leerkracht, de kinderen en de ouders. Hoe kunt u dit het beste aanpakken? Hoe zorgt u ervoor dat kinderen zich veilig voelen? Hoe betrekt u ouders bij het wennen van hun kind?

Dit artikel biedt suggesties om het wennen voor kleuters, leerkracht en ouders goed te laten verlopen. Eerst wordt ingezoomd op de leerkrachtvaardigheden. Daarna worden suggesties aangereikt om het wennen proces goed te laten verlopen. Ten slotte wordt verteld hoe ouders bij het wennen proces betrokken kunnen worden.

Leerkrachtvaardigheden

Verwoord steeds wat u doet, wat u ziet, wat u hoort en zorg voor een omgeving die rijk is aan beeldmateriaal. Leg bekende woorden opnieuw uit en beeld ze uit. Breid woordenschat pas later uit als het kind is gewend.

Vier leerkrachtvaardigheden zijn bepalend voor het slagen van het gewenningsproces bij kleuters:

1. Een goed doordachte wenaanpak hanteren.
2. Zorgen voor orde en structuur in de klas.
3. Goede relaties met kinderen opbouwen.
4. Coöperatief leren toepassen.

Manieren om bovenstaande vaardigheden te concretiseren zijn:

Modeling

Dit betekent dat u alles tot in detail verwoordt. Doe dat bijvoorbeeld bij het inslijpen van regels en routines. Gebruik daarvoor beeldmateriaal in de vorm van foto's of picto's. Schrijf er betekenisvolle woorden bij. Een voorbeeld:

Een routineregels is 'Na het plassen, handen wassen'. Laat een picto, foto of 'filmstrook' zien van de manier waarop kinderen hun handen moeten wassen. Lok taal uit: Wat zie je? Waar was je je handen? Hoe doe je dat? Waarom was je je handen? Schrijf onder het beeldmateriaal: *handen wassen*. Laat zien dat u schrijft. Doe dan voor hoe u uw handen wast en verwoord tijdens het voordoen: "Ik doe eerst de kraan aan. Ik draai de kraan niet helemaal open. Kijk, het water komt uit de kraan. Ik doe nu een beetje zeep op mijn ene hand. Ik houd allebei mijn handen onder de kraan, zie je dat ...". Laat een kind het nadoen en de handelingen weer verwoorden. Op deze manier worden concrete ervaringen opgedaan door handelend taal aan te bieden in een functionele en betekenisvolle omgeving.

Sensitief reageren

Een sensitief reagerende leerkracht bevordert en versnelt het proces van wennen, maar – nog belangrijker – geeft kleuters zelfvertrouwen door het *opmerken* van signalen, het juist *interpreteren* van gedrag én het adequaat *beantwoorden* van gedrag. Daarbij wordt het gedrag van het kind niet achteraf maar in de concrete situaties verwoord. Benoem daarbij nadrukkelijk gevoelens. Een voorbeeld:

Tijdens het buitenspel loopt een kleuter wat verloren rond. Loop naar hem toe en zeg: "Ik zie dat je niet speelt en je kijkt een beetje verdrietig. Ben je verdrietig? Kan ik je helpen? Vind je het moeilijk om speelgoed uit te kiezen? Zal ik eens met jou gaan spelen?" Observeer tijdens het samenspelen! Wat zie je?

Verkennen

Aan wenen gaat verkennen vooraf. Hierbij gaat het om het verkennen van de (nieuwe) omgeving, zoals het klaslokaal, de gang en de wc. In het overzicht worden een aantal suggesties gegeven voor het verkennen van de nabije omgeving.

Wat	Hoe	Rol van de leerkracht
Klaslokaal	<p>Zorg ervoor dat alles een vaste plaats heeft. Laat op het digibord foto's zien van situaties of voorwerpen in het klaslokaal (zoals de kring, de vertelstoel, de opbergmand). Licht eerst zelf de beelden toe, wijs op details en benoem die ook. Laat kleuters erover vertellen aan elkaar. Het is ook goed als kleuters zelf op de foto's staan. Ze kunnen dan vertellen over de foto waarop zij zelf te zien zijn.</p> <p>Picto's in de klas kunnen veel verduidelijken. Schrijf er teksten onder. Lees die regelmatig voor. Dit bevordert een talige leeromgeving.</p>	<p>Zet Ko bij u en laat hem aan de kleuters vragen stellen over de situaties of voorwerpen op de foto's. Laat Ko de vragen opbouwen, te beginnen met de wat-vraag:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Wat zie je?</i> <p>Dan de hoe-vraag:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Hoe ziet het eruit?</i> <p>Dan de waar-vraag:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Waar zie je het in onze groep?</i> <p>En als laatste de waarom-vraag:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Waarom (of waarvoor) gebruiken we dat in de groep?</i>
	<p>Laat de omgeving verkennen met een maatje.</p>	<p>Zorg dat elke kleuter een maatje heeft. De één leidt de ander rond in de klas en vertelt wat er te zien is en wat je er kunt doen. Doe het eerst voor, zodat de kleuters een voorbeeld hebben. De rondleiding kan gefilmd worden, zodat de hele groep dit terug kan zien.</p>
	<p>Speel het raadspelletje 'Ik zie, ik zie wat jij niet ziet'.</p> <p>Variatie: 'Ik voel, ik voel wat jij niet voelt' en laat al voelend het voorwerp in de klas omschrijven.</p>	<p>Omschrijf voorwerpen die veel gebruikt zullen worden, zoals: gymschoenen, wc-ketting, Time Timer, opbergmand. De kleuters raden het voorwerp.</p>
Gang	<p>Verken de gang samen met Ko.</p>	<p>Laat Ko voordoen én vertellen (modeling) wat er in de gang gebeurt, zoals het ophangen van de jas aan de kapstok. <i>'Zie je Ko binnenkomen? Hij doet zijn jas uit en hij kijkt meteen of zijn jas niet binnensbuiten hangt. Zijn jas hangt bij zijn eigen naamsticker. Ko hangt zijn jas op het kapstokhaakje. Hij pakt zijn beker uit zijn rugtas. De beker moet binnen op het aanrecht gezet worden op de placemat.'</i></p>
Wc	<p>Laat zien wat de procedure is als kleuters naar de wc gaan: de wc-ketting meenemen en aan de buitenkant aan deurknop van het toilet hangen, na het toilet doortrekken, handen wassen en afdrogen.</p>	<p>Maak een pictoreeks van afspraken voor als kleuters naar de wc gaan of van het handen wassen en bespreek dit. Hang de pictoreeks daarna op bij de wc.</p>

Regels en routines

Orde en structuur in de klas bevorderen het wennen. U bereikt dit met regels en routines. U kunt deze regels en routines aan de kleuters aanbieden, zoals aangegeven in het volgende schema.

Wat	Hoe	Rol van de leerkracht
Regels en routines	<p>Op de thematafel staan gedurende de eerste weken materialen die bij regels en routines gebruikt worden, zoals keuzebord, stoplicht en wc-ketting.</p> <p>Bij het inslijpen van regels en routines gaat het om zien en begrijpen wat er gebeurt. Visualiseer met Ko een regel of routine met een video-opname op het digibord. Laat de kleuters daarna de regel elke dag een paar keer naspelen.</p>	<p>Zet audioapparatuur bij de thematafel. Met een klik op de knop kunnen kleuters naar uw stem luisteren. In verhaalvorm horen ze wat er op de thematafel staat en waarvoor het is. U kunt ook rijmraadsels opgeven. <i>Bijvoorbeeld: "Een mooie ketting met kralen. Die neem ik mee. Ik ga naar ..."</i></p> <p>Laat kleuters in tweetallen (kind en maatje) over de materialen op de thematafel vertellen en elkaar vragen stellen, bijvoorbeeld met behulp van vraagkaarten: wat, hoe, waar, waarom.</p> <p>Schrijf maximaal vijf regels/routines op waarvan u vindt dat ze bij de eerste weken van gewenning horen. Implementeer de regels de eerste weken als volgt:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Slijp de eerste regel in door voordoen én verwoorden wat u doet. • Na drie dagen volgt de tweede regel en wordt de eerste kort herhaald. • Op de zesde dag komt de derde regel aan bod en worden regel 1 en 2 herhaald. • Op de negende dag wordt regel 4 toegevoegd en worden regel 2 en 3 herhaald (regel 1 alleen indien nodig) enzovoort.

Een goede band opbouwen

Verkennen en wennen is alleen mogelijk als er een goede band is tussen leerkracht en kleuter. Als de leerkracht sensitief reageert, wordt een gevoel van vertrouwen, toegenakelijkheid en bereikbaarheid bij kinderen gekweekt. Een goede band met de (nieuwe) kleuter kan op de volgende wijze opgebouwd worden:

- Zorg dat u iets afweet van het kind. De intake met de ouders en de overdracht van de peuterspeelzaal of kinderdagopvang helpen daarbij. Informeer vooraf wat de sterke punten van het kind zijn en wat hij graag doet. Informeer met name naar het verloop van de taalontwikkeling.
- Sluit gedurende de eerste dagen aan bij wat de kleuter graag doet. *"Ik heb gehoord dat jij heel*

graag met lego speelt. Dat hebben wij ook op school. Zullen we het eens pakken?"

- Maak lichamelijk contact. Toon jonge kinderen lichamelijk contact bijvoorbeeld door hen 'een aai over de bol' te geven of even tegen u aan te trekken. Laat hen merken dat ze veilig bij u zijn.
- Spreek positief tegen het kind. Geef gerichte complimenten, moedig de kleuter aan in de dingen die hij goed kan en benoem gedachten en gevoelens.
- Geef gerichte aandacht en neem de tijd om intensief te luisteren en te kijken naar de kleuter. Laat zien dat u hem ziet en reageer op gedrag van het kind.
- Bied de kleuter ruimte om zelf iets te ondernemen en verantwoordelijkheid te dragen op zijn eigen niveau.

Het stimuleren van een goede relatie tussen kinderen onderling is ook van belang bij het wenproces. In een groep zitten kleuters met allemaal verschillende karakters en voorkeuren. Toch moeten ze ook aan elkaar gaan wennen en een groep gaan vormen, nadat ze gewend zijn aan de omgeving en de klassenorganisatie. Een goede aanpak om de kinderen onderling aan elkaar te laten wennen is het coöperatief leren.

Een voorbeeld van coöperatief leren passend bij het wenproces: Koppel elk kind aan een maatje. Aan het maatje kan het kind vragen stellen of ze kunnen elkaar helpen. Observeer welke kleuters vaak of juist minder vaak met elkaar spelen en hoe dit spel verloopt. Door dit te noteren, kan het samenspel tussen bepaalde kinderen bewust gestuurd worden. Bied ook ruimte om kinderen alleen te laten spelen.

Ouders erbij betrekken

Om het gewenningsproces voor de kinderen nog sneller en makkelijker te laten verlopen, is het van belang om ouders erbij te betrekken. Hieronder worden suggesties aangereikt.

Wat	Hoe	Rol van de leerkracht
Ouderbezoek	Maak kennis met de ouders door bij hen op ouderbezoek te gaan.	Ga in een van de eerste weken op ouderbezoek. Dit helpt om elkaar te leren kennen en het bevordert het wederzijds vertrouwen.
Informatie over verkennen en wennen	Geef aan ouders een informatiebrief over hoe het gewenningsproces bij hun kleuter begeleid wordt.	Ouders kunnen hun kind helpen om te wennen door erover te praten. Geef de eerste dag een informatiebrief mee. In de brief staat hoe een dag op school eruitziet, hoe regels en routines aangeleerd worden en welke dat zijn en hoe in de klas wordt gewerkt met maatjes.
Afscheid nemen	Maak een plan hoe u kleuter en ouder begeleidt bij het afscheid nemen.	Stel een plan op voor het afscheid nemen. Vraag of de ouders willen meedenken. Het afscheid kan er als volgt uitzien: De ouders brengen hun kleuter in de klas en mogen de eerste weken 10 minuten blijven. Ze bekijken met hun kind een boekje of kiezen een klein spelletje dat al op de tafel staat. De leerkracht laat een signaal horen en ouders en kleuters weten dat afscheid wordt genomen bij het horen van het tweede signaal. Ouders nemen kort afscheid, zwaaien voor het raam en gaan dan naar huis.
De klas verkennen	Laat ouders hun kind de eerste weken in de klas brengen en ophalen.	Geef ouders ruimte om samen met hun kind de klas te verkennen tijdens het brengen en ophalen van hun kind.
Heen-en-weerschrift	Maak de eerste twee weken een heen-en-weerschrift.	Beschrijf in het schrift hoe het wennen is gegaan. Ouders schrijven in het schrift hoe hun kind de eerste weken over school spreekt.
Prentenboeken	Schaf een aantal prentenboeken aan die gaan over 'Naar school'.	Ouders lenen een prentenboek om thuis voor te lezen en te praten over het naar school gaan.
Digitale foto's	Maak digitale foto's tijdens klassenactiviteiten.	Stuur ouders digitale foto's van hun spelende kind. Ze kunnen er met hun kind samen over praten.

Auteur: Cobi Visser - adviseur voor onderwijs en opvoeding - www.visactiva.nl